

# Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14183,Polskie-Stronnictwo-Ludowe.html>  
19.05.2024, 12:13

## Polskie Stronnictwo Ludowe

Polskie Stronnictwo Ludowe, nazwa ta funkcjonuje na ziemiach polskich od 1903. Przywołuje pamięć o najlepszych dokonaniach ruchu ludowego od momentu jego powstania, aż po opór pod przywództwem Stanisława Mikołajczyka wobec napierającego komunizmu w l. 1944-1947. Po ucieczce S. Mikołajczyka z Polski, PSL prowadziło działalność na emigracji. Jego organem prasowym było pismo „Jutro Polski”.

PSL i ruch ludowy były tematem „drugoobiegowych” publikacji w końcu lat 70. i 80. Wiele wydań miały pamiętniki S. Mikołajczyka "Polska zgwałcona" i "Zniewolenie Polski". Niektórzy działacze PSL współtworzyli opozycje przedsierniową, a później wspierali powstawanie NSZZ RI „S” i innych związków zawodowych rolników (np. Michał Jagła, Wanda Ferens, Józef Marcinkowski, Stanisław Mierzwa). Do pierwszych prób stworzenia niezależnej od władz komunistycznych reprezentacji politycznej wsi doszło już w 1981. W Halinie (dawne woj. wrocławskie) powstała Polska Partia Chłopska. W stanie wojennym, 11 VII 1982, działacze ludowi z całego kraju związani z „Solidarnością Chłopską” podjęli decyzję o wznowieniu działalności PSL. Przewodniczącym Tymczasowej Rady Naczelnej został Stanisław Janisz, dawny przewodniczący NSZZ RI „Solidarność Chłopska”, a wcześniej współpracownik S. Mikołajczyka na emigracji.

W końcu lat 80., wraz z odtwarzaniem działalności związkowej, powstało szereg inicjatyw politycznych, odwołujących się do ugruntowanej marki jaką było PSL.

W 1987 powstaje Konwent Seniorów Ruchu Ludowego, gremium złożone z uznanych działaczy jak Adam Bień, Józef Marcinkowski, ks. Jan Zieja (wcześniej także członek KSS „KOR”) i działacze konspiracji Ogólnopolskiego Komitetu

Oporu Rolników, jak Józef Teliga. 10 V 1987 Konwent powołał Niezależny Ruch Ludowy „Solidarność” (NRL „S”). Za najważniejszy cel NRL „S” uznawał niepodległość i suwerenność narodu. 25 VI 1989 na krajowym zjeździe delegatów NRL „S” część jego struktury przekształca się w PSL. Przyjęty został statut Stronnictwa z 1946, a Józef Teliga został przewodniczącym Tymczasowego Zarządu PSL.

10 VI 1988, jeszcze w konspiracji, powstaje PSL – tzw. mikołajczykowski – Henryka Bąka. Ujawniło się 12 II 1989 i od III wydawało „Gazetę Ludową”. W czasie obrad tzw. Zielonego Okrągłego Stołu doszło do połączenia tych dwóch grup.

Kolejną inicjatywą PSL było tzw. PSL wilanowskie (od miejsca powstania), założone na plebanii w Wilanowie w VIII 1989. Inicjatorami była grupa działaczy PSL z lat 1945-1949 i żołnierzy Batalionów Chłopskich. Głównymi założycielami byli Franciszek Kamiński, Hanna Chorążyna i Roman Bartoszcze.

Na plebanii w Wilanowie doszło także do połączenia dotychczas powstałych PSL-ów. Z inicjatywy ks. Bogusław Bijaka, proboszcza Wilanowa i zarazem opiekuna „S” RI, doszło do spotkania 20 IX 1989. W skład połączonego PSL weszli także współpracownicy S. Janisza (on sam zmarł w 1988). Zarezerwowano w nim również miejsca dla przedstawicieli związków chłopskich: Gabriela Janowskiego i Józefa Ślisza (przewodniczący NSZZ RI „S” i członek władz OKP).

J. Ślisz tego samego dnia wystąpił z nową inicjatywą: powołania PSL „Solidarność”. Wśród głównych działaczy nowej partii poza J. Śliszem byli I. Niewiarowski i A. Balazs. Prawdopodobnie powstanie tej partii było to związane z próbą kontrolowania przez lewą stronę OKP inicjatyw chłopskich.

Był to już okres po Okrągłym Stole, a w Sejmie kontraktowym była już drużyna wystawiona przez OKP. Jednak wielu działaczy PSL-ów było przeciwnych rozmowom z komunistami, a niektórzy startowali do Senatu jako niezależni. [Tymczasem](#) PSL „S” miało już swoich przedstawicieli w Sejmie. Niedługo po deklaracji J. Ślisza

powstało w Sejmie koło PSL „S”. Razem z „S” RI koło liczyło 19 posłów i 8 senatorów.

11-12 XI 1989 odbył się w Warszawie II Kongres PSL. Numeracją nawiązywał do Kongresu PSL Mikołajczyka, który odbył się po II wojnie. Prezesem został gen. F. Kamiński, a wiceprezesami – Henryk Bąk, Roman Bartoszcze i Edward Kaleta z Krakowa. W Sejmie partia miała 4 posłów skupionych wokół R. Bartoszcze (który wszedł do Sejmu kontraktowego z listy OKP).

Tymczasem w Zjednoczonym Stronnictwie Ludowym, które do kontraktowego Sejmu weszło jak dawniej z klucza PZPR, trwał ferment wywołany nową sytuacją polityczną. Wielu działaczom ciążyła przeszłość oparta na posłusznym wykonywaniu polityki PZPR wobec wsi. W zmienionych realiach pod szyldem ZSL niemożliwe było utrzymanie wyborców, trzeba też było rozwiązać problem zależności od PZPR. Na nadzwyczajnym XI Kongresie ZSL w dn. 26-27 XI zmieniono nazwę na Polskie Stronnictwo Ludowe „Odrodzenie”. Wybrano także nowe władze, które zapewniały jednak dalszą dominację ZSL-owskiej nomenklatury. Chcąc zdjąć z siebie odium ZSL-u, PSL „O” zaproponowało połączenie z nowo powstającymi partiami w przekonaniu, że niewielkie i nie do końca zorganizowane struktury nie są w stanie zagrozić nietkniętym i bogatym materialnie strukturom ZSL (partia zachowała cały swój majątek z PRL-u).

PSL „S” odmówił. Miał nadzieję na stworzenie na bazie NSZZ RI „S” silnej partii i wyeliminowanie skompromitowanego ZSL. Jednak liczba lokalnych kół ZSL była daleko większa niż reaktywowanego NSZZ RI „S”. Ponadto poparcie udzielone przez PSL „S” rządowi T. Mazowieckiego zostało odebrane negatywnie przez wieś.

Natomiast w dopiero co zjednoczonym PSL propozycje zjednoczeniowe PSL „O” odebrano dwojako. Część działaczy dostrzegła kosmetyczne zmiany ZSL i była przeciw (grupa Henryka Bąka, czyli PSL „mikołajczykowski”). Część zwana pierwotnie PSL „wilanowskim” podjęła współpracę, a raczej została wchłonięta przez PSL „O”. 5 V 1990 nastąpiło „zjednoczenie”. Nierówności struktur nie mogły

zrekompensować nawet wysokie stanowiska. Prezesem zjednoczonego PSL został R. Bartoszcze. Także dwóch z trzech wiceprezesów wywodziło się z PSL „wilanowskiego”. Stosunkowo szybko zostali oni pozbawieni stanowisk (R. Bartoszcze był prezesem zaledwie do VI 1991), a ZSL w wyniku „zjednoczenia” stała się jedynym spadkobiercą uświetnionej tradycją nazwy Polskie Stronnictwo Ludowe.

*Józef Baran*

[Region Polska](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)